

Overweging bij 1 Koningen 17: 1-16 en Lucas 16: 19-31

Zondag 1 september 2024

Dominee Dick Snijders

Gemeente van Christus,

In de eerste Bijbelverhaal van vandaag komen twee personen wat uit de lucht vallen.

Dat zijn de profeet Elia de koning Achab.

In het gelezen hoofdstuk horen we voor het eerst in de Bijbel de naam van de profeet Elia.

Zonder nadere introductie is hij hier de hoofdpersoon en spreekt hij namens God.

Dat geeft Elia het lef om de koning tegen te spreken.

Tegenwoordig kunnen we hier in Nederland van alles zeggen over de koning en tegen de koning.

In de dictatoriale samenleving toen en daar moest je daar lef voor hebben.

Dat is heel wat anders dan dat je gebruik maak van het recht op vrije meningsuiting en van je recht om te demonstreren.

Die rechten hadden de mensen toen helemaal niet.

Laat staan dat je toen democratisch je volksvertegenwoordigers kon kiezen.

Over Achab is al wel iets gezegd.

Achab was niet zo'n gemakkelijke goedmoedige koning.

Over Achab wordt gezegd dat hij deed wat slecht is in de ogen van de Eeuwige, slechter nog dan wat zijn voorgangers deden en dat was al niet best.

Hij nam een buitenlandse prinses tot vrouw, Izebel geheten, en hij nam ook haar godsdienst over.

De godsdienst van Baäl.

In Samaria, de hoofdstad van Israël, liet hij een tempel voor Baäl bouwen en een Asjerapaal oprichten.

(Het koninkrijk van de Israëlieten was in twee delen uiteengevallen, enerzijds het koninkrijk Juda met Jeruzalem als hoofdstad, ook wel het tweestammenrijk genoemd, en anderzijds het koninkrijk Israël met Samaria als hoofdstad, ook wel het tienstammenrijk genoemd.

In die hoofdstad, Samaria dus, liet Achab een tempel voor Baäl bouwen als tegenhanger voor de tempel voor God de HEER, in Jeruzalem).

In de Bijbel vinden we dus verschillende tradities, wegen en belangen terug.

Het verhaal dat we gelezen hebben, is dus een verhaal waarin strijd wordt gevoerd om het ware geloof, om het geloof in de ware god.

In de Bijbel wordt Achab beschreven als een miezige koning die altijd wat verongelijkt is als hij zijn zin niet krijgt en die zich door zijn vrouw op de kop laat zitten.

Een kleine jongen op een grote stoel.

Historisch en archeologisch onderzoek wijst echter uit dat de regering van Achab in bepaalde opzichten heel succesvol was.

Achab was internationaal gezien een gerespecteerde koning.

Onder zijn regering was de welvaart in het land hoog en het volk leefde in veiligheid.

Je zou denken dat er wel zegen op rustte;

dat Achab goed gekozen had met zijn dienst aan Baäl.

Baäl is immer de god van de vruchtbaarheid.

Kijk eens wat een opbrengst en rijkdom!

Zo vreemd is het dan niet dat de koning naar de profeet kijkt als een vervelend mannetje dat het feest komt verstoren.

Elia laat zich niet afleiden door de uiterlijke schijn.

Hij kijkt niet naar hoeveel het is, maar naar hoe het is.

Hij heeft innerlijk een woord gehoord dat hem dieper doet zien.

Gaat het echt goed met het land of is het een zeepbel,
worden verkeerde doelen beoogd, verkeerde waarden aangehangen?
Geeft Baäl echt zoveel zonder er iets voor terug te eisen?
Want wat is Baäl voor een godheid? Het is een god van vruchtbaarheid.
De god van de vruchtbaarheid is een god van 'meer, meer, meer'.
Waar moet dat allemaal vandaan komen?

'Meer, meer, meer' put je uit; het is nooit genoeg.
Het moet steeds groter, steeds beter, steeds mooier, en steeds meer mensen moeten buigen voor de
eisen van deze macht die niet te stoppen lijkt.
Uiteindelijk vraagt Baäl meer dan dat hij geeft.
Er gaan offers gevraagd worden en er gaan slachtoffers vallen.
Mensenlevens tellen niet meer.
De armsten en kwetsbaarsten betalen de tol;
volgende generaties betalen de tol.

Zodra wij een andere mens, ongeacht zijn of haar geloof, waar deze ook leeft of misschien nog niet
geboren is, niet meer zien als van gelijke waarde,
krijgt ons leven een demonisch karakter en is het te vergelijken met dienst aan Baäl.
Zodra we mensen en mensenlevens gaan gebruiken voor onze doelen,
hoe verheven of vroom of religieus we het ook brengen,
is het te vergelijken met dienst aan Baäl.
Slachtoffers zijn mensenoffers.
Mensenoffers zijn heidens.
Het doel heiligt de middelen niet.
Als er een offer gebracht moet worden,
is dat het offer van je eigen leven,
om dat in dienst te stellen van God.
Dat lijkt mij goed christelijk.

Wat wil dit verhaal ons nu zeggen?
Elia spreekt als woord van de HEER, de God van Israëel, dat het nog zo goed kan gaan met de welvaart,
de nationale veiligheid en de internationale positie van het land, maar als Baäl daarbij je God is, is het
een tijd van droogte.
De regen stroomt niet meer, de bronnen raken uitgeput, het is niet vol te houden.
Het verhaal heeft een sterke symbolische lading.
Het voert ons tot in de diepte van het bestaan, de diepte van de crisis.
Als Elia nu naar het buitenland gaat, is dat te verstaan als een symboolhandeling.
Hij brengt er mee tot uitdrukking dat de Eeuwige Zelf naar het buitenland gaat.

En waar gaat Elia dan heen?
Hij gaat naar de plek waar de dienst aan Baäl vandaan komt, naar Sidon.
Hij zoekt de bron op en kijkt, daar zie je wat er ten diepste met Israël aan de hand is.
Als je even wacht is dit het lot van het volk:
de rivier valt droog, zelfs de raven vinden geen voedsel meer.
Het wordt bewoond door een weduwe met een zoon, maar ook de zoon sterft.
Baäl verdort, de winst verdampt, het leven blijkt onzeker.
Is dat einde verhaal?
Is er geen toekomst meer?

Je kunt wel willen zaaien, maaien, oogsten, malen, kneden, bakken, maar als er geen regen valt,
begin je niets.

Ondanks alle schijn van beheersbaarheid ligt onze toekomst buiten wat maakbaar is.
Het is Gods adem die leven brengt.
Het maakt verschil in welke god we geloven.
Een godsdienst van uiterlijke schijn of een God van innerlijke rijkdom.
Een god van 'meer, meer, meer' of een God die ziet en hoort.

Weten wij waar wij staan en wat ons drijft,
welke bronnen voor ons stromen en welke zegen voor ons als regen neerdaalt?
Durven we het aan om ons brood door de raven te laten aanvliegen?
Van welk brood eten wij?

De verhalen over Baäl en God de HEER, zijn zo oud en staan zo ver van ons af.
Dichterbij staan misschien de verhalen die Jezus vertelt.
Ook Jezus vertelt een verhaal over een man van 'meer, meer, meer', een rijke man.
Het is tegelijk het verhaal over een arme man, Lazarus.
Ondanks zijn armoede blijkt Lazarus achteraf een rechtvaardige, een wijze.
Ondanks zijn rijkdom blijkt de rijke achteraf een onrechtvaardige, een dwaas.
Die gezegend leek, heeft het slechte deel;
en de man op wie vloek leek te rusten, blijkt gezegend.
Wat wij zien, bedriegt de ogen.
Ook als gelovige mensen zijn we dikwijls gericht op de verkeerde dingen; op datgene wat vluchtig is.
We zoeken wel naar wat zin en betekenis geeft, maar staren ons blind op wat verdwijnt.

We leren uit deze verhalen dat de manier waarop we met de materiële dingen omgaan - persoonlijk, kerkelijk en als samenleving -, laat zien of we de geestelijke zaken goed begrepen hebben.
Het laat zien wat we echt belangrijk vinden.
Alles staat ter beschikking om te laten zien wat genade betekent.
In het rijk van God hoeft niemand honger of dorst te hebben.
Die nieuwe wereld van God is reeds overal waar Jezus de aarde aanraakt.
Over dat rijk heeft Jezus tot de mensen gesproken.
Het is niet te begrijpen.
Het is niet te bevechten.
We kunnen ons er wel door laten inspireren om te leven, elke dag opnieuw.
Amen.